

Kreativni kritički laboratorij: *Zašto feminizam?*

izvannastavni obrazovni modul

Akademija dramske umjetnosti & Centar za ženske studije

18.4.2019. – 16.5.2019.

zašto?

Recentni trendovi snažne retradicionalizacije društva i homogenizacije medijskog i kulturnog polja u velikoj se mjeri reflektiraju i na polje obrazovanja, posebice u polju umjetničkih i kulturalnih studija. Studentice i studenti zagrebačkog sveučilišta tako se, s jedne strane suočavaju sa izazovima povijesnog revizionizma, a s druge sa nedostatnim znanjima i alatima iz sfere feminizma koji bi im omogućili da raskrinkaju određene aspekte tog fenomena.

Kreativni kritički laboratorij: Zašto feminizam? stremi upravo osnaživanju studenata/ica u tom smislu, demonstrirajući na konkretnim primjerima iz pop kulture važnost feminističke misli i akcije.

Fokusirajući se na primjere pozitivne reprezentacije ženskog identiteta u vizualnoj kulturi, program će se dotaknuti problematike **ženske seksualnosti, neplaćenog kućanskog rada, majčinstva i ženskog seksualnog rada**. Nudeći očišta koja izbjegavaju stereotipno prikazivanje odnosno pasivizaciju ženskih likova, ovaj program usmjeren je ka poticanju kritičke recepcije popularne kulture kroz elaboraciju nužnosti uspostave feminističke pogleda na njene proizvode.

Imajući na umu deficitarnost domaćih sveučilišnih kurikuluma u polju rodni i feminističkih studija, programi izvaninstitucionalni suradnje nameću se kao isključivo mjesto ostvarivanja znanja iz navedenog polja. Ovaj program tako nudi krucijalnu nadopunu osnovnih studijskih planova, **omogućujući studenticama i studentima da navedena znanja primjene na područja vlastitih budućih praksi**, aktivirajući pritom interdisciplinarnost pristupa navedenoj temi te potičući daljnju artikulaciju rodne problematike u vlastitom radu.

kako?

Program će biti realiziran u formi gledateljskog kružoka koji će voditi teoretičarke i sveučilišne profesorice (**Nataša Govedić, Una Bauer, Maša Grdešić**) te umjetnice koje su ujedno profesorice na Akademiji dramske umjetnosti (**Hana Jušić, Jasna Jasna Žmak**). Njegujući vlastite istraživačke interese i specifičan pedagoški pristup, svaka je od autorica odabrala jedan do dva popkulturalna proizvoda (film ili seriju) koje će povezati sa odabranim tekstovima s feminističkim predznakom. Modul će biti organiziran kroz niz susreta koji će studenti/cama omogućiti da iz feminističke perspektive analiziraju pop-kulturne fenomene uz prateće tekstove feminističkih autorica.

Format pojedinih susreta stremit će **što većoj participativnosti studenata i studenata** kako bi se, kroz otvaranje prostora za diskusiju, potaknula njihova kritička imaginacija, a njihovo znanje aktiviralo na načine koji nadilaze uske okvire kognitivne spoznaje. Istovremeno, modul će studenti/cama, kroz selekciju analitičkih tekstova, ponuditi i prostor za upoznavanje s

epistemološkim dosegima i spoznajnim intervencijama suvremenih feminističkih teorija, posebice onih koji se tiču statusa roda unutar različitih polja suvremenog iskustva. Posebna će se pažnja prilikom zajedničke analize usmjeriti na **uspostavu paralela i veza između analiziranog materijala te domaćeg društvenog i kulturnog konteksta** unutar koje studenti/ce same djeluju.

prijave?

Program je namijenjen studenticama i studentima umjetničkih akademija i studija društvenih i humanističkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu koji su zainteresirani za proširivanje vlastitih znanja u polju feminističke kritike. Prethodno iskustvo i znanje iz te domene nije potrebno. Polaznicama i polaznicima modula bit će dodijeljena **2 ECTS boda** za izvannastavnu aktivnost.

Prijave se primaju **do 30. ožujka 2019. na e-mail adresu obrazovni@zenstud.hr**. U prijavi treba navesti ime i prezime, studijski program te kratku motivaciju za sudjelovanje u programu.

raspored

četvrtak 18.4.2019. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.dr.sc. Nataša Govedić

"Da je feministkinja, ne bi bila majka" i druge predrasude protiv kojih gledamo

Gilmorice

utorak 23.4.2019. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.art. Hana Jušić

Divljakuše s margine

četvrtak 25.4. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.art. Hana Jušić

Divljakuše s margine

utorak 30.4.2019. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.dr.sc. Una Bauer

Emocionalni *management*, odnosi moći i intimnost u seriji *The Girlfriend*

Experience, prva sezona

četvrtak 2.5.2019. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.dr.sc. Una Bauer

Emocionalni *management*, odnosi moći i intimnost u seriji *The Girlfriend*

Experience, prva sezona

utorak 7.5.2019. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.dr.sc. Maša Grdešić

Televizijske serije, feminizam i HBO-ove *Djevojke*

četvrtak 9.5. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.dr.sc. Maša Grdešić

Televizijske serije, feminizam i HBO-ove *Djevojke*

četvrtak 16.5. 17h-20h

Centar za ženske studije, Zagreb

doc.art. Jasna Jasna Žmak

Turn Me On, Goddammit! ili *Ni svetica ni kurva*

doc.dr.sc. Nataša Govedić

"Da je feministkinja, ne bi bila majka" i druge predrasude protiv kojih gledamo *Gilmorice*

Centar za ženske studije, Zagreb

četvrtak 18.4.2019. 17h-20h

U kontekstu konzervativne aproprijacije majčinstva, figura majke u pravilu je žrtvovalačka, poslušnička, reproduktivna i pokorna. U takvoj kulturi, ona koja nas je rodila nikako ne može biti vrijedna poštovanja. Ili je njezina uloga krajnje negativna i k tome precijenjena, dakle ona nas želi „progutati“ i/ili kastrirati (kako predlaže psihoanaliza), ili je, pak, njena uloga toliko podcijenjena da je praktički moramo sažaljevati: stoljećima postoji da bi servisirala patrijarhalnu kulturu, njeguje je i hrani. Dakako, idealizacija majke moguća je unutar religijskog diskurza, ali samo kroz paradigmu njenog samoodricanja ili majke kao bezlične „hranjive podloge“ na kojoj stasaju buduće poslušničke generacije.

Feministički odnos prema majčinstvu inzistira na tome da majka nije ni čudovište ni žrtva. Vokacija majčinstva, dapače, jednako je kompleksna i bogata ulogama koliko su to i druge relacijske, umjetničke i pedagoške vokacije. Na primjeru serije *Gilmorice* govorit ćemo o feminističkom majčinstvu, njegovoj teoriji i kritici, kao i o načinima na koje uloga majke nije ni normativna, ni represivna, ni opresivna. Feminističko promišljanje majčinstva prošlo je nekoliko faza: ogorčeno odbacivanje normativnog majčinstva u djelu Simone de Beauvoir, Kate Millett i Betty Friedan, zatim njegovo oprezno nijansiranje i razlikovanje majčinstva kao patrijarhalne institucije nasuprot majčinstva kao življenog ženskog iskustva (Adrienne Rich, Nancy Chodorow, Dorothy Dinnerstein, Luce Irigaray, Helene Cixous...) te finalno promišljanje majčinstva kao vrste afektivnog i relacijskog rada (Jessica Benjamin, Sara Ruddick...), baš kao i vrste strukturacije subjektivnosti (Judith Butler, Mielle Chandler, Branda O. Daly...). Serija poput *Gilmorica* otvara prostor diskusije svih gorenavedenih pristupa majčinskim paradigmama.

Nataša Govedić doktorirala je komparativnu književnost i teatrologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1995. godine javno djeluje kao kazališna, književna i filmska kritičarka, a od 2012. godine stalno je zaposlena na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Dosad je objavila dvanaest znanstvenih knjiga iz područja teatrologije i teorije književnosti. Osim užeg područja teatrologije, od 2002. godine bavi se i dramskom pedagogijom, radioničkim radom na temelju dijaloških i performativnih praksi (posebice u suradnji s Mirovnim studijima) te facilitiranjem edukacijsko-dramskih procesa. Od 2002. godine redovita je kazališna kritičarka *Novog lista*. Od 2012. godine kontinuirano surađuje s Učiteljskim fakultetom, na redovnom i doktorskom studiju dramske pedagogije. Glavna je urednica feminističkog časopisa *Treća* i dugogodišnja nastavna suradnica Centra za ženske studije. Aktivistica je čitanja djeci, kao i spisateljica za djecu. Članica Hrvatskog društva pisaca, Hrvatskog društva pisaca za djecu te Hrvatskog društva teatrologa i kazališnih kritičara.

doc.art. Hana Jušić

Divljakuše s margine

utorak 23.4.2019. 17h-20h

četvrtak 25.4. 17h-20h

Kad je Barbara Loden godine 1970. napisala, režirala i odglumila *Wandu*, stvorila je film koji je važan ne samo zato što mu je autorica žena, već i zato što je ponudio reprezentaciju ženskosti dotad rijetko viđenu na filmu. *Poor Cow*, prvi dugometražni filma Kena Loacha iz 1967. s Carol White u glavnoj ulozi bio je u tom trenutku možda manje višeslojan i disruptivan u portretiranju glavne junakinje, no svakako služi kao zanimljiv parnjak *Wandi*, kako stilski, tako i u tretmanu svoje antijunakinje. Oba filma naslanjaju se na realističke, *cinema verite* tradicije novovalnih modernističkih strujanja – njihova dramaturgija je bazirana na slučaju, zaplet je dedramatiziran, oba filma rastaču zadatosti kriminalističkog žanra, kod *Poor Cow* više je riječ o uronjenosti u britanski tzv. *sudoperni realizam (kitchen sink realism)* s elementima sitnog kriminala, dok Wanda vrlo zanimljivo koristi *film noir* – oba ova stilska pravca tradicionalno koriste deziluzionirane, dešperatne muške junake gubitnike – prototip tzv. gnjevnog mladog muškarca (*angry young man*) u britanskoj inačici i ciničnog razočaranog detektiva u američkoj, kojima se pridružuju najčešće satelitski, pomalo jednodimenzionalni ženski likovi često kruto zadani u shemi *angel in the house* i *fallen woman*. Ova dva filma vrlo su uzbudljiva upravo zbog toga što njihove dvije junakinje više nego uspješno preuzimaju modele namijenjene muškim likovima, suvereno ih prekrajajući prema vlastitim potrebama.

Joy i Wanda funkcioniraju kao svojevrsne filmske blizanke, antijunakinje iz radničke klase koje u dedramatiziranim, kaotičnim i arbitrarnim filmskim svjetovima Loden i Loacha pronalaze male prostore slobode na margini društva, unutar strogo iscrtanog patrijarhalnog sistema; one funkcioniraju kao nesvidljive žene (*unlikable women*), loše majke, neodgovorne radnice, seksualno oslobođene „namiguše“ koje svojim ponašanjem nesvjesno podrivaju sistem koji im je podijelio loše karte.

Hana Jušić magistrirala je FTV režiju na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Radi na Odsjeku FTV režije na istom fakultetu. Diplomirala je komparativnu književnost i anglistiku na Filozofskom fakultetu 2007. i iste godine upisala Poslijediplomski doktorski studij književnosti i filma. Do sada je napisala i režirala nekoliko kratkih igranih i dokumentarnih filmova prikazanih na studentskim, ali i na značajnim europskim festivalima. Potpisala je kratke filmove *Zimica* (međunarodna premijera u natjecateljskom programu festivalu u Oberhausenu), *Mušice, krpelji i pčele* (nagrađen Oktavijanom i nagradom Jelene Rajković) i *Terarij* (nagrađen Oktavijanom za igrani film te nagradom Zlatna kolica u okviru ZFF-a). Napisala je scenarij za dugometražni igrani film *Zagonetni dječak* redatelja Dražena Žarkovića. *Ne gledaj mi u pijat* njen je prvi dugometražni igrani film u svojstvu scenaristice i redateljice. Premijerno je prikazan u okviru Međunarodnog filmskog festivala u Veneciji, gdje je potom osvojio Nagradu FEDEORA-e za najbolji europski film.

doc.dr.sc. Una Bauer

Emocionalni *management*, odnosi moći i intimnost u seriji *The Girlfriend Experience*, prva sezona

Centar za ženske studije, Zagreb

utorak 30.4.2019. 17h-20h

četvrtak 2.5.2019. 17h-20h

Kao što kaže bell hooks, patrijarhat je jedini sustav opresije u kojem se od članova marginaliziranih skupina očekuje da vole svoje opresore. U tom ću se smislu fokusirati upravo na odnos emocija i moći u zapadnom društvu koje karakterizira visok stupanj nejednakosti između različitih skupina, preciznije, na to kako je on reprezentiran u seriji *The Girlfriend Experience*. Zanima me otvoriti raspravu o tome kako funkcioniraju afektivni procesi i emocionalni *management* u poslovnim transakcijama gdje je ono što se razmjenjuje za novac performans osobnosti, ljubavi, brige i privlačnosti koji mora proizvesti dojam autentičnosti. Pritom mi je bitno uzeti u obzir specifičnosti TV serije kao interpretacije stvarnosti, koja ima svoje reprezentacijske partikularnosti i svoje formalne zadanosti. U toj ambivalenciji, i napetosti između formalne konstrukcije serije i ne tako formalne (konstrukcije) stvarnosti, otkrivaju se brojne uzbudljive afektivne nijanse.

Una Bauer je po završetku studija komparativne književnosti i filozofije nekoliko godina radila u Centru za dramsku umjetnost kao asistentica za kazališni program te objavljivala tekstove o kazalištu i plesu u raznim publikacijama. Zahvaljujući stipendiji za doktorat, preselila se u London gdje je živjela od rujna 2006. do početka 2010. Na Queen Mary University of London doktorirala je s tezom o ideji neutralnosti u suvremenom plesnom kazalištu. Po povratku u Zagreb počela je predavati na Odsjeku dramaturgije pri Akademiji dramske umjetnosti. Tekstove najčešće objavljuje na portalu *kulturpunkt.hr* ili u časopisu *Gordogan* jer podržava temeljito razumijevanje kulture i umjetnosti koje zastupaju. Objavila je knjigu o kazalištu i svemu ostalom, uključujući džemperice za čajnik i bicikle, *Priđite bliže: o kazalištu i drugim radostima* (Novi Gordogan, 2015.).

doc.dr.sc. Maša Grdešić

Televizijske serije, feminizam i HBO-ove Djevojke

Centar za ženske studije, Zagreb

utorak 7.5.2019. 17h-20h

četvrtak 9.5. 17h-20h

U travnju 2012., kada je HBO počeo emitirati *Girls*, televizijske serije koje su kreirale, napisale, režirale i/ili producirale žene bile su rijetkost. Prostor koji je ostao prazan još od završetka *Seksa i grada* tek su počele popunjavati druge serije fokusirane na ženske likove poput *Two Broke Girls*, *New Girl* i *The Mindy Project*, kojima su se kasnije pridružili *Broad City* i *Insecure* te u britanskom kontekstu *Fleabag* i *Chewing Gum*. Nije stoga teško razumjeti zašto su *Girls* dočekanе s tako visokim očekivanjima i izložene analizi, nadzoru i kritici kao malo koja druga serija. Serija je doživjela kako kritike tako i pohvale, ali i bogatu akademsku recepciju te na taj način stekla status kulturnog događaja.

U prvom susretu bavit ćemo se načelnim problemima vezanim uz seriju iz perspektive feminističkih kulturalnih studija. Nakon gledanja dviju relevantnih epizoda raspravljat ćemo o pitanju žanra, televizijskih i filmskih izvora serije, formalnih i sadržajnih novosti, vrsti humora, prikazu seksa i tijela, reprezentaciji mladih (bijelih, heteroseksualnih, srednjoklasnih) djevojaka, prikazu ekonomskog položaja milenijske generacije itd. Drugi će susret biti posvećen užoj temi glavne junakinje Hanne Horvath kao spisateljice na početku karijere. Kombinacijom uvida kulturalnih studija i feminističke književne kritike analizirat ćemo reprezentacije književnosti kao umjetnosti i kao institucije, Hanninu tjeskobu autorstva i položaj mlade spisateljice u dominantno maskulinom polju.

Maša Grdešić (Zagreb, 1979) diplomirala je komparativnu književnost i kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje radi kao docentica na Odsjeku za komparativnu književnost. Objavila je dvije knjige: *Cosmopolitika. Kulturalni studiji, feminizam i ženski časopisi* (Disput, 2013) i *Uvod u naratologiju* (Leykam, 2015). Jedna je od osnivačica i urednica portala *Muf* (2014-2018) te suradnica portala *Krilo*. Bavi se teorijom pripovijedanja, kulturalnim studijima i feminističkom teorijom.

doc.art. Jasna Jasna Žmak

Turn Me On, Goddammit! ili Ni svetica ni kurva

Centar za ženske studije, Zagreb

četvrtak 16.5. 17h-20h

Modusi prikazivanja ženske seksualnosti na filmu od pojave tog medija zarobljeni su između dva ekstrema koje efikasno sažima poznata narodna krilatica *il' svetica il' kurva*. Između objektivizacije ženskog tijela i patologizacije ženske žudnje tako nije ostalo previše mjesta za pozitivno prikazivanje ženske seksualne želje i autoerotičnosti. I razni feminizmi na razne su se načine hvatali ukoštac s ovom tematikom, a nas će posebno zanimati oni koji su joj pristupali afirmativno. Norveški *coming of age* film *Turn Me On, Goddammit!* redateljice Jannicke Systad Jacobsen, nastao prema istoimenom hit romanu Olaug Nilssen, u tom je *ili-ili* narativu iznimka koja će nam pomoći da istražimo perspektive drugih i drugačijih reprezentacija ženskog tijela na filmu – ženskog tijela koje seksualno sazrijeva, ženskog tijela koje masturbira, ženskog tijela koje se ne srami, čak ni kada ga pokušavaju posramiti, ženskog tijela koje prvo aktivno žudi, a tek je potom predmet tuđe žudnje. A posebnu ćemu pažnju posvetiti pronalasku poveznica između domaćeg i norveškog *teen* iskustva, na filmu i izvan njega.

Jasna Jasna Žmak radi kao dramaturginja i scenaristica, piše tekstove za izvedbu, kratke priče i kritičke tekstove. Docentica je na Odsjeku dramaturgije Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu gdje je 2012. godine i diplomirala. Doktorirala je 2018. godine na Doktorskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao mentorica i organizatorica, vodila više edukacijskih programa iz domene izvedbenosti i/ili feminističke kritike. Objavila dva teksta za izvedbu (*Samice*, 2011; *Istovremeno drugi*, 2012), jednu proznu knjigu (*Moja ti*, 2015, Profil), jednu slikovnicu (*Pisma na kraju šume*, 2018, OAZA) i niz kratkih priča. Autorica je dva kratkometražna scenarija (*Na kvadrat*, 2012, Propeler film; *Munja*, 2015, Propeler film). Bila je članica uredništva časopisa *Frakcija* te portala za domaće dramsko pismo *drame.hr*. Kritičke tekstove objavljivala u časopisima *Frakcija*, *Kazalište*, *Zarez* i *Hrvatski filmski ljetopis* te na portalima *Muf*, *Libela*, *Kulturpunkt*, *Vizkultura* i *VoxFeminae*.